

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

30 Con[n]ubiu[m] ter dena probat co[n]tra Manicheos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

I ¶ Presbyterum] In ultimo cap. harum responsionum referuntur Bulgavorum verba, dicentium multos apud se esse Gracos, & Armenos, & alios, qui diversa docerent. Nondum enim a Romana sede Episcopum, aut Presbyterum acceperant. Quamobrem nihil mirandum, si presbyter, de quo in hoc capite agitur, conjugatus erat.

DISTINCTIO XXIX.

S Ed notandum est, quod secundum Isidorum, pleraque capitula ex causa, ex loco, ex tempore, ex persona consideranda sunt.

C. I. ¶ Ex tempore, loco, & persona, & causa regule canonum intelliguntur.

Ante enim Isidorus.

S Ciendum est, quod pleraque capitula ex causa, ex persona, ex loco, ex tempore consideranda sunt, quorum modi, quia medullitus non indagantur, in erroris labyrinthum nonnulli intrucando impinguntur, cum ante iudicant, quam intelligant, ante inculpani, quam iterando lecta perquirant.

C. II. ¶ Pro diversitate rerum temperantur regule sanctorum.

Hinc etiam Gregorius ait.

R egula a sanctorum Patrum pro tempore, loco, & persona, & negotio, instante necessitate tradita sunt.

C. III. ¶ Pro diversitate locorum, temporum, & hominum, scriptura intelligenda sunt.

Item Hieronymus in proximo epistola ad Ephesios.

N ecessè est, ut iuxta diversitates locorum, & temporum, & hominum, quibus i scripturae sunt, diversas causas, & argumenta, & origines habeant. Et quomodo B. Iohannes b in Apocalypsi sua, ad septem scribens ecclesias, in unaquaque earum specialia vel vitia reprehendit, vel virtutes probat, ita & sanctus Apostolus Paulus, per singulas ecclesias vulneribus medetur illatis: nec ad instar imperiti medici, uno collyrio omnium oculos vult curare.

I ¶ Quibus scripturae] Antea legebatur, quibus diversae scripturae facta sunt. Emendatum hoc est ex manuscriptis, & originali, quemadmodum & nonnulla alia.

DISTINCTIO XXX.

I llud autem, quod in canone Apostolorum, & in Gangrensi concilio, & in sexta synodo legitur, ex causa consideratur, & ex tempore. Causa fuit haeresis Manichaeorum, quia conjugium derestabantur, sicut etiam quorundam superstitione multa in catholicorum detestationem introduxisse invenitur, contra quos in Gangrensi concilio capitibus sexdecim statutum legitur.

I ¶ Manichaeorum] Proprie Gangrensi synodus statuit contra Eustathianos, ut supra dist. 16. c. prima adnotatio. Sed huic errorem Eustathiani hauserant a Manichaeis.

C. I. ¶ De multimoda superstitione haereticorum, quos Gangrense concilium anathematizavit.

S ciant qui filii parentes, maxime fideles, deseruerint occasione Dei cultus, hoc iustam esse iudicantes, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, ut hoc ipsum r in eis venerint, quod fideles sunt, anathema sint. a

I ¶ In aliquot vetustis exemplaribus haec omnia, qua hic citantur ex concilio Gangrensi, unico capite, & conjuncta oratione leguntur. Sunt autem ex prisca versione. Sed ea,

a Anselm. lib. 4. cap. 33. b Apocal. c Ivo p. 8. c. 115. d. al. sit.

qua est Dionysii exigua longe magis respondet originali Graco quamvis neque ipsa usquequaque.

I ¶ Vi hoc ipsum] Graco est, Πρωτοιμοδιης δηλος τε παρ αυτις της θεοσεβειας. Id est, Quod scilicet divinus cultus apud ipsos omnibus rebus praferatur.

C. II. ¶ De eodem.

Item ex eodem, c. 17.

Q uaeunque a mulier, religioni r iudicans convenire, comam sibi amputaverit, quam Deus ad velamen eius r, & ad memoriam subjectionis illi dedit, tanquam resolvens jus subjectionis, anathema sit.

I ¶ Religioni] Graco est, Δία του κοδιου της κεφαλης, id est, Ob eam, qua existimatur pietatis exercitatio; quod Dionysius vertit; propter divinum cultum, ut existimat. Graci enim religiosorum, quos nos dicimus, vitam proprie εσχησι nominabant. Burchardus, & Ivo in par. 7. secuti sunt versionem Dionysii, in ista via autem Ivo prisca.

2 ¶ Ad velamen eius] Haec non sicut in Graco originali, neque in versione Dionysii. Videtur autem sumpta ex epist. prima ad Corin. c. 11.

C. III. ¶ De eodem.

Item ex eodem, c. 14.

S i qua mulier derelicto viro discedere voluerit soluto vinculo conjugali, nuptias condemnando b, anathema sit.

C. IV. ¶ De eodem.

Item ex eodem, c. 10.

S i e quis propter Deum virginitatem professus, in conjugio positus per arrogantiam vituperaverit, anathema sit.

C. V. ¶ De eodem.

Item ex eodem, c. 9.

S i d quis vel virginitatem, vel continentiam professus r, tamquam abominabiles nuptias iudicet, & non propter hoc solum, quod continentiae, & virginitatis bonum, sanctum propositum est, anathema sit.

I ¶ Professus] Hic erat additum, in conjugio: quod neque est in canone Graco, neque etiam in Latino, qui citatur infra dist. 31. c. quicumque, neque in multis manuscriptis Gratiani codicibus.

C. VI. ¶ De eodem.

Item ex eodem, c. 13.

S i e qua mulier suo proposito utile iudicans, ut virili veste utatur, propter hoc virilem habitum imitetur r, anathema sit.

I ¶ Imitetur] Graco legitur, Καυ αυτι τδ ειαβοτ ζωοεις ετεφιασ ματ, au d ερον αυ αυ εδ ε. qua Dionysius exiguus apte vertit, & pro solito muliebri amictu virilem sumit, scq, habet Burchardus, & fere etiam Ivo.

C. VII. ¶ De eodem.

Item ex eodem, c. 18.

S i quis f tanquam hoc continentiae convenire iudicans, die Dominico jejunaverit in ejusdem r diei contemptum anathema sit.

I ¶ In ejusdem] In originali huius prisca versione est, aut in ejusdem diei contemptum: quod in versione Dionysii, quam attulerunt Burchardus, & Ivo, istu vocibus videtur exprimitur aut contumaciam, ali propter contumaciam. Sed in Graco vulgato nihil est, quod istu respondeat.

a Burch. lib. 8. cap. 62. Ivo part. 7. cap. 10. & part. 8. cap. 320. * Ivo part. 8. cap. 226. & 317. b al. contemnendo. c Reperitur infra dist. 31. c. quicumque, ex versione Dionysii Burch. l. 8. c. 64. Ivo part. 7. cap. 82. d & part. 8. cap. 316. & Ivo secundo loco ex hac eadem versione. Burchard. lib. 8. cap. 61. Ivo part. 7. cap. 79. e Burch. l. 8. cap. 60. Ivo part. 7. cap. 78. f Burch. l. 13. c. 219. Ivo part. 4. c. 91.

C. VIII. De eodem. Item ex eodem, cap. 19.

Siquis a eorum, qui in proposito sunt continentia, propter necessitatem i corporalem superbiat, & jejunia communia putaverit contemnenda, totius ecclesie perfectam in sua conscientia iudicans rationem, anathema sit.

¶ Propter necessitatem] Nihil mutatum est ob glossas: ceterum multo magis discrepat a prisca versione, & a Dionysiana, quam secuti sunt Burchardus, & Ivo. Prisca sic habet: Siquis eorum, qui in proposito sunt continentie, prater necessitatem corporalem, & superbiens jejunia communia totius ecclesie putaverit contemnenda, perfectam in sua conscientia vindicans rationem, anathema sit: Dionysiana autem hoc modo: Siquis eorum, qui continentia student, absque necessitate corpora, tradita in commune jejunia, & ab ecclesia custodita, superbiendo dissolvit, stimulo suae cogitationis impulsus, anathema sit. Quae versio in ceteris quidem partibus originali Graeco vulgato satis respondet: sed in postrema istius est varietas. Nam ubi Dionysius habet: stimulo suae cogitationis impulsus, in Graeco vulgato est: δὲ πνεύματι. Cuius autem πλεονασμῶς, id est, nimirum perfecta, quae in ipso est, ratiocinatione, illa abrogante. In manuscriptis autem huius canonis exemplaribus partim est, καὶ πνεύματι, id est, perfecta, in eo residente ratione; partim, ἐπιπνεύματι, id est, perfecta, quae in ipso est, ratione sibi auxilium ferente. Notantur vero Eufathianus (qui postea Bogomiliter sectarij sunt) qui ita stantabant; peracto certo quadam jejunio, ad eam se perfecte vitae rationem pervenisse, ut postea omnia sibi essent indifferentia, nullis, praecipuis obligarentur, sed soluti omnino, ac si ne peccare quidem possent, qua de re Balsamon in capitulo huius interpretatur.

C. IX. De eodem. Item ex eodem, cap. 20.

Siquis per superbiam tanquam perfectum se existimans, conventus, qui per loca, & basilicas sanctorum martyrum suum; vel accuserit, vel etiam oblationes quae ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit; memoriasque sanctorum contemnendas; anathema sit.

C. X. De eodem. Item ex eodem, cap. 1.

Siquis docet domum Dei contemptibilem esse debere, & congregationes, quae in ea sunt, anathema sit.

C. XI. De eodem. Item ex eodem, cap. 6.

Siquis extra ecclesiam privatos populos congregans, contemnat ecclesiasticas sanctiones, ipsamque ecclesiam apud se sine concilio episcopi cum presbytero agat; anathema sit.

¶ Sanctiones] Post hoc verbum in prisca versione ista sunt interiecta, aliterque ea, quae sunt ecclesiae, voluerit usurpare non conveniente presbytero iuxta decretum episcopi, ipsamque, & cetera, quae hic sequuntur. Dionysius autem versio, qua ultimo respondet verbi Graeci, & refertur a Burchardo, haec est: Si quis extra ecclesiam seorsum conventus celebrat, & despiciens ecclesiam, ea, quae sunt ecclesiae, voluerit usurpare, non conveniente presbytero iuxta decretum episcopi, anathema sit.

C. XII. De eodem. Item ex eodem, cap. 1.

Siquis nuptias in accusationem duxerit, & mulierem fidelem; ac religiosam cum viro suo dormientem, abominandam crediderit, aut etiam accusandam, tanquam non posse conjugatos in regnum Dei ingredi, anathema sit.

C. XIII. De eodem. Item ex eodem, cap. 2.

Siquis carnem manducantem ex fide cum religione, praeter sanguinem, & idolo immolatum, & suffocatum, crediderit contemnendum, tanquam spem non habentem, qui eam manducant, anathema sit.

C. XIV. De eodem. Item ex eodem, cap. 15.

Siquis dereliquerit proprios filios suos, & non eos saluerit, & (quod pietatis est) necessaria non praebuerit, sed sub occasione continentiae negligendos putaverit, anathema sit.

¶ Quod pietatis est] Longe fidelius Dionysius: & quod ad se pertinet, non ad pietatem divini cultus informat. Graece est enim, καὶ τὸ ἔσεν ἐπὶ αὐτῷ τοῦ θεοῦ ποσὶ οὐκ ἔστιν ἐπιτρέψαι. Subintelligitur autem particula negans, id est, καὶ, ex superiore membro.

C. XV. De eodem. Item ex eodem, cap. 2.

Siquis virorum putaverit sancto proposito (id est, continentiae) convenire; ut pallio utatur, tanquam ex eo iustitiam habiturus; & reprehendat vel iudicet alios, qui cum reverentia birris utuntur; & alia veste communi, quae in usu est, anathema sit.

C. XVI. De eodem. Item ex eodem, cap. ultimo.

Haec si autem scripsimus non abscindentes eos, qui in ecclesia Dei secundum scripturas sanctum propositum continentiae eligunt: sed eos, qui suscipiant habitum ieiunij, & in superbiam efferantur adversus eos, qui simplicius vivunt. Sed & hos condemnamus, qui se extollunt adversus scripturas, & ecclesiasticos canones, & nova introducunt praecipua. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramus, & continentiam cum castitate & religione Deo acceptissimam adimus: & renunciationem secularium negotiorum, atque actuum cum humilitate approbando laudamus; & nuptiarum vinculum, quod secundum castitatem perdurat, honoramus; & divites cum iustitia, & operibus bonis non abjicimus.

¶ Eos, qui suscipiunt habitum. Graece est, τὸς λαμβάνοντας τὸν ἄσκητον ἐν τῷ καθάρσει καὶ ἐν τῷ ἀφελείῳ βίῳ, τὸν ἐπιπροσώπων τῆς κατὰ τὸν ἀφελείῳ βίῳ, καὶ τὸς ἐκκλησιαστικῶν ἐπισημοῦς ἐστὲν; id est, qui ex instituto excecitationis huiusmodi, capiunt occasionem sese offerendi, seque extollunt adversus eos, qui simplicius vivunt, & adversus scripturas, & ecclesiasticos canones introducunt novitates.

¶ Et nuptiarum vinculum] Graece: τὸ γάμου σῶμα. καὶ σῶμα, quae Dionysius vertit: & nuptiarum castum vinculum.

¶ Non abjicimus] Post haec verba in concilio ipso proleptice sequuntur, quae habentur f. cap. parsimoniam: dist. 47.

C. XVII. Anathematizatur, qui Manichaeorum sapientias sequitur.

Item ex Concilio Martini Papae.

Siquis presbyter propter publicam penitentiam a sacerdote acceptam, absque aliqua necessitate die Dominica pro quadam religione jejuna verit, sicut Martinus.

a Ivo part. 4. cap. 30. b al. immolatum, & suffocatum. c Ivo part. 8. cap. 317. d Burchard. lib. 8. cap. 65. Ivo part. 7. cap. 1. e al. veru. f Ivo p. 2. c. 321. g castitatem secum. Ivo. h Apud Martinum Bracarensem cap. 57. Burch. lib. 1. cap. 20. Ivo part. 4. cap. 45.

nichai, anathema sit. Similiter quia 2, quod ab Apocryphis traditum est, canon tenet antiquus; placuit, ut per omnes Dominicas, & per omnes dies Pasche usque ad Pentecosten a, non proflerant 3 se in oratione causa b humilitatis: sed recto vultu ad Dominum fungantur orationis officio, quia in his diebus gaudium resurrectionis Domini celebramus. Sic quis etiam 4 non pro abstinentia: sed pro execratione escarum a carne abstineat, placuit sancto concilio ut præguster, & sic, si vult abstinerere, abstineat. Si autem spernit, ita ut olera cocta cum carnibus non deguster, iste non obediens, nec suspitionem hæresis a feremovens, deponatur de ordine clericatus.

1 ¶ Presbyter] Sequatur, vel diaconus. Quis sublata sunt, quoniam absint a plerisque manuscriptis, & originali: Ceterum Burehardus, & Ivo similem canonem citant ex concilio Turonensi, atque ita habent. Si quis propter publicam poenitentiam a sacerdote acceptam, aut pro aliqua necessitate. In aliquo Gratiani manuscriptis est: si quis præter publicam poenitentiam, a sacerdote acceptam absque aliqua necessitate, &c. qua optima videtur lectio. Nam in c. 18. concilii Gangrensis, unde hoc videtur Martinus sumpsisse, nulla presbyteri fit mentio, sed univèrse pronunciat, ut sup. ead. c. si qua tanquam. Si quis ob pietatis, quemadmodum putatur, exercitationem, die Dominico jejuret, anathema sit. & verba: absque aliqua necessitate, videntur hinc importata ex cap. 19. ejusdem concilii. Neque verò presbyteri hujusmodi poenitentia more laicorum imponebantur, e. illud, cum sequen. dist. 50. & c. fin. vers. nec enim. 52. dist. Sed quando in gravissima crimina publice incurbant, depositi peregrinari jubebantur. c. si quis sacerdos. 30. q. 1. c. sacerdos. de pan. dist. 6.

2 ¶ Similiter quia] Hoc sumptum est ex canone ultimo concilii Nicani.

3 ¶ Non proflerant] In codice Luensis regio legitur: non prostrati, sed erecto vultu ad Dominum fungantur orationis officio.

4 ¶ Si quis etiam] Hoc sumptum est ex concilio Anagnino, c. 13. al. 14. & in eo mentio fit presbyteri, ac diaconi.

DISTINCTIO XXXI.

Tempus quoque quia nondum 1 erat institutum, ut sacerdotes continentiam servarent.

1 ¶ Nondum] Quod ait hic Gratianus, fuisse tempus, quo nondum erat institutum, ut sacerdotes continentiam servarent, in subdiaconi (Nando & hi sacerdotum nomine interdum comprehenduntur, valetq; idem sacerdotis nomen, atque in sacris constitutus, ut 7. ad titium distinct. 33. notaturq; in gl. 1. quest. 1. Qui per pecuniam locum habere potest. Fuit enim tempus, cum subdiaconi in aliquibus provinciis, ut in Sicilia, continentie legibus non adstringebantur: quod Gregorius citatur, manifeste probat. Diaconus autem & presbyteri in Latina ecclesia nunquam licuisse uxoribus, quas ante sacros ordines duxerant, uti, ex canonibus, qui post primum in hac eadem distinct. citantur, & alii multis, præsertim epistol. 2. Syrici ad Himerium Tarraconensem, clari demonstratur.

C. I. ¶ Qui castitatem non promisit, ab uxore sua separari non cogatur. Unde Gregorius scribit Petro subdiacono Siciliæ lib. 7. epist. 42.

Ante id triennium subdiaconi omnium ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ ecclesiæ nullatenus suis uxoribus miscerentur. Quod mihi durum, atq; incompetens videtur, ut qui usum ejusdem continentie non inveniit, neque castitatem antè promisit, compellatur a sua uxore separari, atque per hoc

a al. quinquagesimam. b absq; vox ista ab origin. c ibid. cap. 18. d Pann. 13. c. 89. Polyc. l. 4. tit. 31.

(quod absq;) deterius cadat. Vnde a videtur mihi, ut a præsentis die episcopi omnibus dicatur, ut nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit, quatenus præterita mala 1 qua per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura cause caveantur. ¶ Qui verò post eandem prohibitionem, que ante triennium facta est, continenter cum suis uxoribus vixerunt, laudandi, atque remunerandi sunt, & ut in bono suo b permaneant exhortandi. ¶ Eos autem, qui post prohibitionem factam se a suis uxoribus continere noluerint, ad sacrum ordinem nolimus promoveri: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

1 ¶ Mala] Vox ista absq; a Polycarpo, & aliquot vetustis Gratiani codicibus.

2 pars. Causa vero hujus institutionis munditia sacerdotum fuit, ut libere cunctis diebus orationi possint vacare. Sic enim (ut c. Paulus ait) ab uxoribus est cessandum, ut expeditis orationibus vacemus ministris utique altaris, quibus quotidiana necessitas orandi incumbit, non quam conjugali officio vacare permittitur.

C. II. ¶ Sacerdotibus semper castitas observanda præcipitur. Unde Bedà in comment. super Lucam, ad cap. 1. ait.

Sacerdotibus d, ut semper altari queant assistere, semper ab uxoribus continendum, semper castitas observanda præcipitur.

C. III. ¶ Qui divinis sacramentis inserviunt, continentem esse oportet.

Item in concilio Carthaginensi II. cap. 2.

Episcopus e, presbyteros, & diaconos ita placuit (ut deceat sacros antistites, ac Dei sacerdotes) nec non levitas, vel qui sacramentis divinis inserviunt, continentem esse in omnibus.

C. IIII. ¶ Sacerdotes, & Levitas cum uxoribus suis misceri non debent.

Item Innocentius I. Vitrício Rathom. episcopo, epist. 2. cap. 9.

Tenere f debet omnino ecclesia, ut sacerdotes, & Levitas cum uxoribus suis non misceantur, quia ministerii quotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim, [Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, Dominus Deus vester.] Nam si præcis temporibus anno vicis lux de templo Dei sacerdotes non discedebant] sicut et Zacharia legimus h] nec domum suam omnino tangebant quibus utique propter sobolis successorem, uxoris usus fuerat relaxatus, quia 7 ex alia tribu, & præterquam ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus accedere præcipiebatur k, quanto magis hi sacerdotes, vel Levitæ pudicitiam ex die ordinationis lux servare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel a sacrificiis divinis, vel a baptismatis officio vacent.

C. V. P A L E A.

Nam r sicut l Paulus ad Corinthios m scribit, dicens, [Abstinetes vos ad tempus, ut vacetis orationi:] & hoc utiq; laicis præcipit, multo magis sacerdotibus orandi, & sacrificandi iuge sacrificium n est, semper debebant ab hujusmodi consortio abstinere.

1 ¶ Nam sicut] Hac palsea in duobus Vaticanis (in quibus solu reperitur) est conjuncta cum superiori capite, quoniam

a Sup. distinct. 28. c. Nithom. b sic] orig. c 1. Corinth. d Pannorm. lib. 3. cap. 92. e 7. dist. 84. c. cum in præterito. Pannorm. lib. 3. cap. 95. f Raba pe. cap. 29. Burch. lib. 2. cap. 110. g Levit. 11. h Luc. 1. i Numer. 18. k al. præceptum fuerit. l Ibidem continenter. Ansel. lib. 7. cap. 92. m 1. Cor. 7. n. officium.

